СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.



SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 142. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 20 червня 1930. VOL. XXXVIII. No. 142. Jersey City, N. J., Friday, June 20, 1930. THREE CENTS.

ГУВЕР І ГРІН ПРО БЕЗРОБІТТЯ

ВАШИНГТОН. — Вилєм Грін, президент Американської Федерації Праці, відбув з президентом Гувером довгу конференцію в справі безробіття. По конференції заявив Грін, що він і президент прийшли до переконання на підставі засягнених інформацій, що справа з безробіттям поліпшується.

Грін подає, що за травень наразовано 3,500,000 безробітних, та до цього числа втягнено хорих і тих, що є на літнім відпочинку. Цензус, як каже Грін, викаже далеко менше число безробітних.

БИРД У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Заступник адмірала, Ришард Е. Бирд, знаходиться вже на нюйорських водах разом зі своїми двома кораблями і мужвою. Йому на зустріч виїхала його жінка, яка не бачила його два роки. Та не могла перейти на його корабель, бо була мрака, й море було неспокійне.

Місто вже готове до привитання Бирда. Всі промови будуть передані по радіо.

СПРАВЛЯТЬ ТАРИФУ.

ВАШИНГТОН. — Сенат ухвалив без дебати резолюцію сенатора Бори, якою уповноважено тарифову комісію до дослідів над коштами продукції тут і за границею над товарами, які необхідні фармерам, котрі особливо діткнені тарифою.

Ота комісія разом з президентом буде могла зменшити цло на 50%, якщо викажеться, що цло, наложене тарифою, наносить шкоду фармерам.

В той спосіб думає сенат справити деякі зависокі належитости, наложені на ввожені до Злучених Держав артикули.

ВЕЛИЧЕЗНА ПОБІДА МОРА.

ВАШИНГТОН. — Цілий Вашингтон здивований великою побідою амбасадора Мора при сенаторських правиборах з републиканської партії. Моро побідив більшістю 300,000 голосів. Оту побіду вважають особистим триюмфом Мора, як одного з сучасних найздібніших правників, фінансистів і дипломатів.

А мокрі твердять, що Моро побідив тільки завдяки своїй мужній поставі в справі прогибіції, заявляючися за знесення прогибіції й передачу тої справи стейтам.

Президент Гувер вислав Морови гратуляційне письмо з заявою, що адміністрація попре його вибір з цілою силою.

ПАПЕРИ ДАЛІ ПАДАЮТЬ.

НЮ ЙОРК. — Мимо спроби великих банків піднести ціни вартісних паперів на біржі, майже всі папери пішли вниз. Деякі стоять вже нижче, як стояли підчас найбільшого біржевого краху у вересні минулого року.

2,000 ПОЛІСМЕНІВ ШУКАЮТЬ УБИЙНИКА.

НЮ ЙОРК. — Заряджено поліційні лови, в яких бере участь 2,000 полісменів. Ходить про зловлення якогось божевільного, котрий вже допустився двох убивств і заповів, залишивши записку, що ще доконає 14.

„ПАНІКА НА ВОЛ СТРІТ".

НЮ ЙОРК. — Мозес Гірш, продаючи часопис, летів по вулицях і кричав: Надзвичайне видання: „Паніка на Вол стріт". За те, що розсівав паніку, засудив його судля на $10 кари, або на 10 днів арешту.

НЕ ПРИЙМАЄ ВИЗОВУ ЕПИСКОПА.

ВАШИНГТОН. — Методиський епископ Джеймс Кенон мол. оголосив, що він запізве конгресмена Тинкгема, як тільки він повторить у пресі ті закиди, які він підніс проти епископа в палаті послів. Це відноситься до закидів Тинкгема про біржеву спекуляцію епископа на кошт фонду, зібраного на вибори.

Тинкгем відповів, що він не приймає визову від „здискредитованої особи".

САНДІНО ДАЛІ БОРЕТЬСЯ.

МЕКСИКО СИТІ. — З Нікарагви доносять, що повстанчий генерал Авґустіно Сандіно розпочав знову свою революційну діяльність і побив американських маринарів у двох сутичках, забравши їх амуніцію і гармати.

ПОВСТАНЦІ В БОЛІВІЇ ВІДСТУПАЮТЬ.

БУЕНОС АЙРЕС. — З пограничча доносять, що вибухле в Болівії повстання притихає, бо повстанці відступають. Кажуть, що це повстання є роботою большевиків.

ВЕТЕРАНИ І БОЛЬШЕВИКИ.

НЮ ЙОРК. — Полковник В. Робинзон говорив до ветеранів чужинських воєн на тему большевицької небезпеки. Він підніс, що був один фронт підчас війни, а тепер маємо до діла з другим ворожим фронтом, який лежить у самім серці Ню Йорку, на Юніон Сквер, біля 14 улиці. Там є осідок тих радикальних елементів, себто большевиків, з якими треба тепер боротися.

НЕ ДАЙТЕ СЕБЕ ЗВЕСТИ ГРОШАМ З ДОРОГИ.

НЮ ЙОРК. — Фредерик Робинзон, президент „Каледж оф ди Сити оф Ню Йорк" говорив до студентів про виховання в каледжах. Він підчеркнув, що головне в життю те, щоби кождий був у згоді з своєю совістю, щоби не давав грошам звести себе з тої дороги, по якій наказують йому ступати честь, мораль, джентельменство й ті ідеї, без яких людина не може жити.

НОВА КРІЗА В АВСТРІЇ ЧЕРЕЗ „ГАЙМВЕРУ".

Австрійський федеральний уряд вимовив майорови Пабстови, начальникови „Гаймвери", право побуту в Австрії. Проти цього приказу запротестувало богато міст, ба навіть краєвих урядів, з котрих декотрі запропонували Пабстови право побуту в себе. Супроти цього федеральний уряд станув перед важким питанням, бо він не знає, чи вспіє виконати свою волю проти опору краєвих урядів.

БАЛЬ У ЦЕРКВІ.

„Пролєтарська Правда" приносить вістку, що з нагоди 1. травня київські атеїсти приймали 600 московських атеїстів великою протирелігійною маніфестацією, яка закінчилася балем у... соборі св. Володимира.

„ЗАБАВА" НА СЕЛІ.

В ночі з 25 на 26 травня в Петранці, пов. Калуш, так забавлялися весело в храмовий день, що на головній дорозі близько громадського уряду пробили смертельно двох 25-літних господарів, Петра Ленева і Леніцького Василя. Є це вже 3-те убийство у цій громаді в цьому році. Дійсно, жахом проймає, коли чуєш про такі справи. Невже нема ради на те, щоби впливати успокоююче й на найзапальніщі елементи нашого села?

ПРИЧИНА ДЕМОНСТРАЦІЇ.

У Сан Себастіяно заборонили традиційну боротьбу биків. Юрба, що ждала на ігрища, дізнавшись про заборону, почала обкидувати поліцію та жандармерію камінням. Дійшло до стрілянини. Замісць биків і тореадорів на арені лишилось на вулиці 15 ранених Еспанців.

ФЛЯМАНДІЯ БУДИТЬСЯ.

Воєнний суд у Ліежі засудив вояка Льова на рік вязниці за те, що домагався, щоби видали йому військовий вказ був писаний флямандською мовою. В Антверпії Флямандці знищили бельгійський памятник і вибили вікна в державних будинках.

ЖАХЛИВА РОДИННА ТРАГЕДІЯ.

Дня 13 травня в домі лікаря Шретера в Серадзу біля Лодзі розігралася жахлива трагедія. Того дня були іменини його дочки. Після підвечірку, на якому було в домі Шретерів багацько гостей, пішов батько з своєю 9-літньою дочкою до її кімнати, замкнув на ключ двері й там убив вистрілом з револьверу свою дочку й себе. Причина тієї родинної трагедії досі незнана. Слідство виказало, що Шретери жили 11 літ дуже щасливо.

ПОВСТАННЯ В СРСР.

Еміґрантська російська преса подає, що населення Забайкальської области, невдоволене колективізацією, підняло повстання, яке вибухло зпочатку в трох округах — вздовж рік Хилки, Мамети, Зардали і Пески. Збунтовані селяне вбили кількадесятьох комуністів і розбили відділ війська, що складався з 65 осіб. Після цього з Цетринівська вислано відділ кінноти, який здавив повстання. Військо стероризувало села, позамикало церкви, священиків погнало на примусові роботи і розстріляло богато повстанців.

ПРОЦЕС У ДОНЕЦЬКІМ БАСЕЙНІ.

„Комуніст" повідомляє, що в Донецькім басейні почався процес 36 працівників кооператив, що достарчали робітникам артикулів першої потреби. Акт обвинувачення стверджує, що кооперативи не доставляли робітникам потрібної скількости харчових і инших продуктів, а продавали їх для спекуляції приватним купцям. Керовник одної кооперативи, Козач, збогатився, присвоївши собі значні суми. Инші працівники комуністи систематично розкрадали товари, призначені для робітників.

УКРІПЛЮВАННЯ КИЇВА.

У Букарешті одержали вістки про укріплювання Києва. Останніми часами влада переводить інтенсивні будівельні роботи, будуючи ланцюг фортець, що окружають Київ від виходу у промені 15 км. Фортеці йдуть півколом і окружають Дніпро з північної і південної сторони міста. Між иншим будують спеціяльні залізно-бетонові газові схоронища. Будують фортеці яничарове: робітників, що привозять підводами будівельний матеріял, не впускають до середини. Підводи впроваджують і випроваджують із фортів вояки. Спеціяльні відділи саперів на основі стратегічного пляну вирубують ліси біля Києва. Населення пояснює собі цю будову фортець тим, що на Україні зростають внутрішні неспокої; останніми часами появилося стільки сильних відділів партизанів, яких не було від останніх повстань у 1926 р.

АҐІТАЦІЙНА ПОДОРОЖ ПЕТРОВСЬКОГО.

„Комуніст" повідомляє, що голова ВЦК-ту Радянської України Петровський відбуває аґітаційну подорож над польським кордоном. У Шепетівці говорив про міжнародне положення Радянської України, зазначував, що Польща рада би відірвати Радянську Україну від Союзу. У Проскурові Петровський говоритиме на зїзді комуністичних представників польських організацій.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ШКІЛ В СРСР.

Найвища воєнно-революційна рада СРСР в порозумінні з комісаріятом освіти виготовила проект мілітаризації всіх шкіл. У школах будуть відбуватись військові вправи з крісами, бомбометами і газовими масками. У поділі годин призначені окремі години для популяризації армії, школа вважається кадрою будучої червоної армії, географію викладатиметься з військовим терепознавством і наукою про стежі.

НАСТУП ЖІНОК НА МАГІСТРАТ.

Около 400 безробітних, у більшости жінок, вдерлося до тарнівського магістрату при співі „Червоний прапор". Комісар поліції приказав опорожнити магістрат. При цьому потурбували кільканадцять осіб. На другий день маґістрат приняв до праці 400 безробітних, повітова рада 70.

ЗВОРУШЛИВИЙ ОБЯВ.

Признаючи велику вагу організації для української молоді, зложили службовики „Маслосоюзу" на Пластовий Дім у Львові квоту 1,000 зол.

ВІДЗНАЧЧЕННЯ НАШОГО ЗЕМЛЯКА.

„Союз закордонних представників преси" у Берліні вибрав на останніх своїх зборах першим своїм головою д-ра Зенона Кузелю. Згаданий Союз має на меті заступати професійні інтереси журналістів перед ріжними урядами дотичних країн і давати відповідні інформації.

СЕНЗАЦІЯ В ПРАЗІ.

В Празі арештовано письменника, автора кількох пєс і романів, Арна Дворжака. Як військовий лікар Дворжак звільняв за хабарі новобранців від військової служби, признаючи їх нездібними до війська. Підчас ревізії в його домі сконфісковано 60,000 корон, які дістав від звільнених вояків. Сензаційність цього випадку збільшує те, що Дворжак був популярним старшиною чеських леґіонів і що недавно в праскім театрі виставлено його патріотичні драми „Вацлав IV." і „Гусситі".

ЗА СКАСУВАННЯ ПРИСЯГИ В НІМЕЦЬКИХ СУДАХ.

Правнича комісія райхстаґу приняла 17 голосами проти 10 рішення, щоби замісць дотеперішньої присяги на суді ввести святочну заяву і карати за зломання заяви, а не за кривоприсягу. Цікаво, що за скасування присяги крім соціялістів і комуністів голосували також націоналісти, демократи і народні консервативи.

ВІДГУК ПРОТЕСТУ.

Протест „Союзу Українок" у справі арештування С. Єфремова і тов. та переслідування на Радянській Україні, висланий до ріжних жіночих організацій у світі, находимо передрукований у цілости у бразилійськім органі „Корейо да Тарде" з дня 11 травня у Ріо де Жанейро.

НА РАДЯНСЬКІЙ БІЛОРУСИ.

„Правда" пише, що головного директора білоруського державного видавництва, Вечара, виключено з комуністичної партії за звязки із еміґрацією і за те, що його брат служив в армії Балаховича. Вечара усунено також із комісаріяту рільництва та з редакції часопису „Колективізація".

МІЖНАРОДНІЙ ЖІНОЧИЙ ЗЇЗД.

Посолка Мілена Рудницька виїхала до Відня в характері голови Союзу Українок на засідання Екзекутиви Міжнародного Жіночого Союзу, якого членом є Союз Українок. Рівночасно відбувається у Відні конґрес другої жіночої міжнародньої установи Жіночої Ради, в якій Українки, на жаль, не є членами. В цьому конґресі п. Рудницька бере участь у характері запрошеного гостя.

МОСКАЛІ ЗАСЕЛЮЮТЬ ОКОЛИЦЮ ПІС РИВЕР.

Російські іміґранти, котрі втікають з большевицького раю, починають заселювати уряжені поля околиці Піс Ривер (Канада). В протягу одного тижня прибуло там 60 російських родин. Один іміґрант повідає, що Піс Ривер буде для російських збігців місцем заселюння. Далі він говорить, що великі маси людей зіставляють большевицьку Росію, в якій не годні стерпіти тамошніх большевицьких порядків.

ЕВРОПЕЙСЬКА ПРЕСА ЛЮТУЄ НА ГУВЕРА

ФРАНЦІЯ ШУКАЄ НОВОЇ НАДІЇ В ПРЕЗИДЕНТІ ГУВЕРІ.

ПАРИЖ. — Італійські, швайцарські й бельгійські газети пишуть довгі та терпкі статті проти американської митової політики.

Італійські газети при тій нагоді представляють Америку жертвою своєї власної торговельної політики. Бельгійський кабінет уже розбирав на своїм засіданню справу американського мита та постановив прилучитися до загально-европейської акції, коли така вирине.

У французькій пресі слідно однак певний зворот на вістку, що президент Гувер уже підписав митовий закон та що тепер нема вже надіятися на те, що він відмовить підпису. Тепер французька преса жде якоїсь облекші з того, що на основі митового закона президентови полишено досить широку волю підносити або обнижати митові оплати. На загал французькі газети вже не говорять про відплату Америці, немовби зрозуміли, що Америка могла би ще краще відплатитися.

БЕСІДНИКИ З ДВОХ ПІВКУЛЬ НА „КОНҐРЕСІ СИЛИ".

БЕРЛІН, САН ФРАНЦИСКО Й АНГЛІЮ ЧУТИ НА КОНҐРЕСІ.

БЕРЛІН. — „Конґрес сили" чув нині на бенкеті в Спортовій Палаті промови з трох держав та з двох континентів. При помочи повязання радієвих стацій учасники бенкету чули промову англійського лорда Дарбі з Лондону, президента Гувера з Вашингтону, відомого винахідника Едисона з Вест Оренджу, Ню Джерзі, та голови Едисонової Кампанії з Сан Франциско.

ТРАПИЛОСЯ СЛІПІЙ КУРЦІ ЗЕРНО.

КОМУНІСТИЧНА ПРЕСА КУДКУДАКАЄ З ПРИВОДУ ЗАКІНЧЕННЯ ФАБРИКИ АМЕРИКАНЦЯМИ.

МОСКВА. — Росія святкує як велике свято отворення фабрики тракторів у Сталінграді. Преса з того приводу містить довжезні статті про побіду комуністичного будівництва. Сталін, розговорився, які то великі перевороти зробить фабрика тракторів; мовляв, вона видасть зчасом 50,000 тракторів у рік, які розірвуть у шкамаття цілий капіталістичний устрій. Робітники фабрики, які спричинили цей великий рветєс, збудувавши один трактор, післали Сталінови телеграму, запевняючи його, що вони пообіцяли собі збудувати до 1. жовтня 35,000 тракторів.

Тракторська фабрика збудована вся американськими інжинірами, механіками й робітниками. Її збудування це властиво побіда американського сприту й організації, а не московського.

РОЗБИТТЯ ПЛЯНУ МІЖПАРТІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ БЕЗРОБІТТЯ.

КОНСЕРВАТИСТИ ВІДКИДАЮТЬ ПРОПОЗИЦІЮ МЕК ДОНЕЛДА.

ЛОНДОН. — Плян Мек Донелда, щоб урядити міжпартійну конференцію для боротьби проти безробіття, не повівся. Лойд Джордж приняв цей плян в імени ліберальної партії, але Болдвин відкинув його в імени консервативців.

У своїй відповіди Болдвин каже, що консервативна партія має такі відмінні погляди від поглядів лібералів, що зійтися на одній конференції ні до чого не доведе. Консервативці саме думають, що одинокою захороною проти безробіття є завести митову тарифу для тих промислів, у котрих є безробіття. Ліберали зате стоять на становищи свобідної торговлі. Як довго обидві партії займають такі, противні собі становища, так довго нема що робити конференції.

ЗБИРАЮТЬСЯ ДО ЛЕТУ ЧЕРЕЗ ОКЕАН У ЗАХІДНІМ НАПРЯМІ.

ЛОНДОН. — В ірляндськім місті Кереґ жде англійський капітан Чарлз Кинґсфорт-Смит зі своїми трома товаришами на добру погоду, щоби пробувати перелетіти літаком через океан в Америку. Англійський летун С. Він-Етон лагодить свій літак, щоби летіти понад океан без товариства.

АНГЛІЯ ГОВОРИТЬ ПРО УСПОКОЄННЯ ІНДІЇ.

БОМБЕЙ. — Англійський уряд каже, що заворушення по Індії вже значно вспокоїлися та що він тепер може вже думати про повне здушення неспокоїв.

Англія сконсолідувала значнішу силу війська проти збунтованих племен у Пешаварі.

Англійський уряд заповідає акцію проти індуських націоналістів, які не хочуть платити податку британській імперії.

ЗАМІСЦЬ ВИЛІЧЕННЯ ЗАТРОЄННЯ.

ЛЮБЕКА (Німеччина). — Від затроєння сировицею, вживаною до щіплення проти сухіт, загинуло досі сорок дітей. Вісімдесять пятеро ще хоруе й може померти з тої самої причини.

ВЕЛИКА КОПАЛЬНЯНА КАТАСТРОФА.

ХАРКІВ. — У копальні вугля в повіті артемовськім загинуло від вибуху газу 35 робітників.

ЖІНКИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ХОРВАТІВ.

БІЛГОРОД (Сербія). — Цікавий спосіб протесту проти переслідування хорватських націоналістів сербським урядом придумали жінки хорватських провідників. Внесли вони до суду позов проти поліції за безправне задержування в тюрмі їх мужів.

КЛОПОТИ НОРВЕҐІЇ З ПРОГИБІЦІЄЮ.

КОПЕНГАҐА (Данія). — Норвеґія й Данія постановили покласти кінець пачкарству алькоголічних напитків з Данії в Норвеґію, котра має прогибіцію. Данські пачкарі заробили на цій торговлі міліони долярів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8. 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.0.
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СУДЯТЬ

Там, на рідній землі, в „безконечній черзі", все нові й молоді, хлопці й дівчата, головно з студентських лавок, ремісницьких варстатів і від плуга, стають перед польськими судами, щоби відповідати за — державну зраду. Стають за те, що зраджували польську державу, як каже прокураторія. Стають за те, що, як вони кажуть, не признавали на українських землях ніякої польської державности.

З приводу тих судів насувалися завжди ріжні думки. Бо були й є ріжні голоси критики, яка жаліє молоді, котрої жертви не йдуть у парі зі здобутками. Критикують непідготованість революційних вчинків і т. п. Та все те блідне супроти того, що все таки всі ті процеси про державну зраду є великим козиром для нашої справи. Бо вони виявляють, що 10 літ неволі не зломили духа відпорности нашого народа. Ні польський терор, ні повоєнна деморалізація і матеріялізм не змогли придушити революційного духа рідного краю, особливо духа нашої молоді. Всі ті процеси піддержують без сумніву бойового духа. Вони повинні бути використовувані й на міжнароднім полі, бо являються пуречистим доказом, що наш нарід далі не погоджується з польською державністю та поборює її, де, й як тільки може.

Теперішний польський суд звернений проти 17 Українців, обжалованих за бомбовий замах на „Таргі Всходнє", які відбулись у Львові у вересні останнього року. Замах той прокураторія зачислила до діяльности Української Військової Організації (У. В. О.). Тому то в акті обвинувачення старалася прокураторія подати історію УВО і звязати її не тільки з замахом на „Тарґі Всходнє", але й з цілою революційною діяльністю на терені Східної Галичини.

Українська старокраєва преса, обговорюючи цей процес, мусить, річ ясна, обмежитися тільки до того, що подає звіт з судової розправи, або коментарі польської преси. Зате польські ґазети можуть свобідно писати, що їм на серці. Так і роблять, представляючи цілу акцію українських революціонерів як чистий „бандитизм". З тим то „бандитизмом" лучать вони не тільки Соколи і Луги, але й такі організації як „Просвіту" чи „Рідну Школу", а навіть — „Маслосоюз". Бо про українську пресу то вже й не згадуємо. Все це роблять з розмислом, щоби дати поліції притоку до дальших переслідувань, трусів і арештів, а далі й до припинення діяльности наших інституцій.

Американські Українці мають один, завжди актуальний і завжди доцільний спосіб реаґування на польські насильства. А є ним: дальша матеріяльна й моральна допомога нашим інституціям, а в першу чергу борцям за волю.

Я. Дуб.

КОЛЄКТИВІЗАЦІЯ У СОЮЗІ ТА НА СОВІТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Ленінсько-сталінська доктрина про можливість будування соціялізму в одній та навіть аґрарній країні з немилучістю привела совітську компартію до тої політики колективізації сільського господарства, на ґрунті якої компартія сподівається втягнути в процес загального усуспільнення народнього виробництва також всі дрібні селянські господарства, яких нараховується у Совітському Союзі коло 25 міліонів. Себто сучасна колективізація рільництва викликана не лише ріжними трудностями та иншими вимогами життя, а базується також на теорії Леніна, що селянство є тою останньою капіталістичною клясою, яку необхідно нищити. Бо, мовляв, селянство є клясою, господарство якої базується на приватній власності та дрібному товаровому виробництві. Тому селянство, поки воно провадить дрібнотоварове виробництво, виділяє зпоміж себе капіталістів постійно і невпинно.

І справді за час т. зв. НЕП-у значно зміцніли та почали відогравати питому їм господарську ролю переважно заможні та середняцькі селянські господарства. Мало того, деяка частина незаможніх селян теж спромоглася перейти до табору середняків і почасти навіть до заможніших, бо, як відомо, всі селяне хлібороби намагаються в міру можливости досягнути свого добробуту на засадах власности. Тимчасом компартія згідно з засадами ленінізму уважає підпорою пролетарської диктатури лише незаможніх селян. Навпаки всіх заможніх селян хліборобів вона уважає клясовим ворогом. Нарешті хлібороб-середняк на думку комуністів є тою селянською ґрупою, яка вагається: як державець хліба вона тягнеться до вільного торгу та приватнього капіталу, а як працівник є спільником робітничої кляси та пролетарської диктатури.

Себто не диво, що т. зв. ліві комуністи (троцькісти), налякані тим фактом, що в Совітському Союзі за роки НЕП-у почали все більше зміцнюватися заможні та середняцькі господарства, а головне тим, що пролетарська диктатура опинилася в небезпечній господарській залежности саме від цих буржуазних ґруп селянства, бо якраз вони постачали державі понад 80% товарової зернової продукції (з того заможні селяне до 40% та коло 90% товарової продукції инших сільсько-господарських продуктів), скотарство, городина садовина, тощо, дуже гостро виступили проти попередньої політики совітської влади, вимагаючи посилення колективізації переважно незаможніх селянських господарств, щоб таким робом бідні селяне стали підпорою пролетарської диктатури не лише формально, а також на ділі.

Адже саме ці селяне, яких нараховується у Совітському Союзі понад 50%, не маючи належного власного інвентаря та посідаючи всього 1—3 гектари землі, опинилися у таких злиднях, що совітська влада Мало того, ці 50% усіх селян-сподарів цілком звільнити від сільсько-господарського податку, а 15% платять лише дуже невеликий у порівнанню з иншими ґрупами селянства. Мало того ці 50% усіх селянських господарств з щорічним прибутком не більше 300 долярів на господарство являються власне величезним тягаром для совітської влади, бо вони не лише не постачають державі хлібних лишків та инших харчових продуктів, а часто не встані самі себе прохарчувати. Тому саме ліві комуністи пропонували шляхом негайної колективізації та на ґрунті инших заходів піднести господарський добробут та ролю бідного селянства, а натомісць навіть посварилися на деякий час з рештою селянства (себто також із середняком), поставивши своїм завданням знесилення його шляхом безоглядного визиску (податкова політика, державні ціни на збіжа та инші харчові продукти і т. д.), щоб таким робом заможні хлібороби та середняк опинилися у безвихідному становищу та змушені були шукати свого порятунку теж у колективізації. Як відомо, компартія свого часу не годилася стати на цей шлях боротьби власне проти більшости селянства. Особливо гостро проти такої політики виступали комуністи-господарники, та т. зв. праві комуністи на чолі з Бухаріном. Вони зазначували, що селяне середняки і навіть заможні з часом самі стануть на шлях колективізації, коли переконаються, що лише таким шляхом вони зможуть досягнути кращого добробуту. Себто праві комуністи не були проти колективізації, а обстоювали думку, що лише добровільна колективізація та головне повільний її темп можуть дати бажаний наслідок. Адже без належних машин хліборобських, без тракторів та взагалі без відповідних заходів, як свідчить практика, дуже важко усуспільнювати рільничу продукцію. Тому саме компартія підчас вироблення пятирічного господарського пляну прихилилася до думки комуністів-господарників і ухвалила протягом ближчих пяти років добиватися колективізації лише половини селянських господарств, а саме переважно заможніх.

Згодом у совітській компартії на ґрунті ріжних чварів щодо діяльности комінтерна, як також з причини ріжниці у поглядах на темп упромисловлення Совітського Союзу та розвиток його сільського господарства, виник т. зв. правий ухил. Праві комуністи доказували, що совітська влада мало дбає про розвиток сільського господарства, що компартія своєю політикою порушує спілку з середняком, що тому сільське господарство занепадає, а селянські маси роблять такий завзятий опір проти нечуваного їх визиску шляхом податків та примусового відбирання збіжа або инших харчових продуктів по дуже низьких державних цінах. Компартія в свою чергу повела гостру боротьбу проти правих комуністів, обвинувачуючи їх у зраді засад ленінізму та в обороні принципу приватнього сільсько-господарського виробництва. Разом з тим, рахуючись з величезними трудношами підчас збору збіжа та бажаючи як найскорше звільнитися від залежности з боку заможніх та середняцьких селянських господарств, вирішила вона прискорити колективізацію рільничої продукції. З цею метою вироблено директиву протягом пяти років цілком усуспільнити сільське господарство та повести боротьбу проти заможніх селян.

Правда, компартія ніколи не ухвалювала, що колективізацію необхідно проводити насильно, як також не давала виразних директив взагалі нищити заможні селянські господарства, а тимбільше середняцькі, хіба за винятком районів т. зв. суспільної колективізації. Проте місцева совітська влада, а особливо приклонники Сталіна чи Троцького, до певної міри переборщили директиви компартії і з таким завзяттям почали насильно переводити колективізацію, що країна опинилася буквально на передодні нечуваної господарської катастрофи, бо по селах розпочалася господарська війна, хоч і в малих розмірах, але дуже небезпечна для самого існування пролетарської диктатури. Тому саме господарське життя у Совітському Союзі почало було завмірати, бо селяне одмовлялись не лише продавати добровільно свої продукти, а також не бажали купувати промислових виробів. У звязку з цим по містах та промислових центрах запанувала давно вже небувала харчова кріза, а совітська кооперація та навіть промисловість, звязана з селянським ринком, опинилась у безвихідному становищу.

(Кінець буде).

В. Богуш.

СУСПІЛЬСТВО, ГОСПОДАРСТВО ТА КУЛЬТУРА

(3)

Навіть сторонники теорії клясової боротьби, яку вони уважають за головну рушийну силу суспільних рухів, примушені були визнати цей факт. І за останній час від старих поглядів про розрішення національної проблеми через національно-персональну та територіяльну автономію (диви O. Bauner: Nationalitäten Frage und Sozialdemokratie), що справді має рацію лише у відношенню до розкиданих на певному просторі національних островів або для тої чи иншої меншости на невеликому мішаному терені, яких марксисти трималися раніше, почали вони особливо підчас останньої війни значно відходити, признавши національну боротьбу неменш рішучим чинником суспільноbо життя, як і боротьбу клясову (диви К. Кавтський: Визволення націй, О. Ленин: Національный вопрос; И. Сталин: Марксизм и національный вопрос; М. Скрипник: Теорія боротьби двох культур).

Таким чином нині починають все більше розуміти, що нація не є тільки природним носієм державности, а також формою та конденсатором культурної творчости. Бо цивілізація досить легко може поширюватися поміж ріжними націями світу, але культуру витворюють нації на підставі своєї віками нажитої психольоґії та ідеольоґії, а також на основі неосвідомлених почувань або переживань та напівсвідомих змагань і руху до культурної творчости. Тому нації, які беруть малу участь у світовому культурному процесі, які все тільки засвоюють та наслідують чужі культури, завжди стоять значно нижче, далеко позаду націй передових, творчих. Бо культуру власне засвоїти не можна, її необхідно творити, — цивілізацію ж, яку справді досить легко наслідувати, є власне тільки формою або технічним засобом акумуляції культури, але сама вона майже нічого нового не дає світові (диви: И. Лапшин: Философія творчества I-II.; O. Spengler: Der Untergang des Abendlandes; A. Rambleau: Histoire de la civilisation francaise, I-II).

Проте, щоб нація не тільки засвоїла інтернаціональну цивілізацію, а могла на її ґрунті розвинути також свою національну культуру, рівновартну з іншими великими культурами, так мовити, світового значіння, повинна вона мати свою суверенну державність, яка дає для культурної творчости належні матеріяльні ресурси і створює необхідні умови для повної свободи національного розвитку. Історія не знає ні одної нації, якаб, не будучи свобідною та державною, утворила і розвинула свою велику національну культуру. Розкидана по всьому світі жидівська нація своєї культури не витворила, а бере участь у культурній творчости тих націй, поміж якими довелося їй перебувати. Розірвана на части нація витворює свою культуру там, де посідає найсприятливіші умови для цього, намагаючись за всяку ціну зединитися в одній суверенній державі (диви G. Mazzini: Della patria e natione). Ми не будемо тут зупинятися на деяких щасливих випадках та на таких умовах, без яких кожна нація взагалі перестає творити культуру і занепадає.

Часом не тільки інтереси культурної творчости вимагають визволення та зединення нації — на шлях рішучої боротьби за свою державність невпинно штовхають націю також її господарський розвиток та змагання до забезпечення свого матеріяльного добробуту. Господарське становище кольоніяльних та напівкольоніяльних націй виразно свідчить, що нації державні, пануючі, посідають не тільки вищу культуру та кращу цивілізацію, а і значно ліпше матеріяльне забезпечення усіх соціяльних верств нації, ніж це є поміж націями поневоленими, недержавними. Політична культурна роля кляс та інших соціяльних ґруп у внутрішньому життю нації (це особливо помітно на прикладах з історичного розвитку націй державних) поволі міняються — але всеж нація розвивається нормально, коли творчу ролю відограє своя керуюча соціяльна верства. Колиж нація поневолена, а особливо як її творчі соціяльні ґрупи з тих чи інших причин свою націю кидають і переходять до пануючої, то матеріяльні та культурні багатства уярмленої нації ідуть на користь головним чином державної нації. Разом з тим не треба забувати, що використовує цей визиск не тільки керуюча ґрупа пануючої нації, а також і її соціяльно поневолені верстви (диви В. Левинський: Держава і нація).

Було це так у старому світі, про це саме розповідає нам історія Европи, є так сьогодня і буде майже те саме при всякому суспільному ладі. Тому якраз нації, що не боряться рішуче за своє визволення або мають нещастя цілком програти боротьбу за власну державність, як свідчить історія, поволі завмірають та гинуть або принаймні на цілі століття залишаються позаду господарського та культурного розвитку націй державних, націй пануючих (диви Дмитро Донцов: Націоналізм, та соціольоґічний місячник Nation und Nationalitat, особливо Hertz: Wesen und werden der Nation).

Але всеж повстають і гинуть держави доволі часто на наших очах, форми господарського життя та суспільний лад міняються досить повільно, народжуються і завмірають культури тільки століттями, тоді як нації витворюються та зникають тисячеліттями. Бо держава являється необхідною життєвою формою для націй, господарство є для неї засобом до істновання та розвитку, а культура та цівілізація улекшують та прикрашують її життя. Вони свідчать про те, як нація розуміє та відчуває всесвіт і свою ролю у світовому суспільстві, як успішно вона бореться з природою та що вона внесла у світову скарбницю на шляху віковічних змагань розгадати таємничі закони, якими керується космос. Самаж нація є основною рушійною силою розвитку суспільства та культури, є тим ланцюгом, яким тримається світове суспільство на землі, не зважаючи на ріжні зміни форм господарського і суспільного та державного ладу, що відбуваються у великій мірі на ґрунті соціяльних антаґонізмів чи клясової боротьби.

Сучасне суспільство Европи, а особливо її східної частини, переживає величезну та глибоку соціяльно-господарську крізу, яку Старий Світ теж переживав у свій час (диви A. Salvioli: Kapitalismus in Altertum; R. Poehlmann: Geschichte der sozialen Frage und Sozialismus in der Antiken Welt).

Старинний Світ цеї крізи не перебув до кінця і не розвязав власними силами, бо зробився здобиччю ріжних напівдиких народів Північної Европи. Як розвяже сучасна Европа свою соціяльну проблему, ще важко сказати. Ми про це вже згадували. Але у всякому разі помиляється Шпенґлер (диви його Untergang des Abendlandes, I-II), що Европа йде до загибелі.

Можливо, що з часом старі форми суспільного ладу і загинуть або дуже зміняться; можливо, що сучасна держава та капіталізм навіть перестануть істнувати, а культура та цивілізація приймуть нові форми. Але европейські нації напевно залишаться. Тільки вийдуть з цеї крізи вони може на підставі цілком нових взаємовідносин. Деякі з них можливо чимало програють і переживатимуть болісні втрати (наприклад Французи, Англійці, Москалі, Поляки, якщо вони втратять свої кольонії та ріжні терени, з якими щільно повязані їхні сучасні матеріяльні богатства та витворена на їх підставі культура і цівілізація), інші постраждають значно менше, як Італійці або Чехи, але напр. Німці, а особливо Українці здається втратити від крізи нічого не можуть.

Взагалі сучасним поневоленим народам боятися будуччини власно нема чого, але і покладатися на когось чи на щось не мають вони ніяких підстав. Бо сучасні великі культурні та заможні нації і при всякому новому ладі будуть намагатися використати ті привілеї, якими вони розпоряджатимуть. Як нації індустріяльні, наприклад Німці або Англійці, намагатимуться вони свою перевагу у порівнанні з націями хліборобськими затримувати якнайдовше, не допускаючи, щоб останні витворювали свою власну індустрію, та вимінюючи свої промислові вироби на хліборобські продукти з найбільшою для себе користю. Що це може статися і напевно так буде, ми бачимо на приkладі сучасної політики Совітської Росії відносно Совітської України.

Отже від самих поневолених націй залежатиме і залежить їх будуччина. Якщо знайдуть вони у собі досить волі та активности до чину, до боротьби за свою державну незалежність, якщо зрозуміють їхні ріжні соціяльні ґрупи потребу певного національного єднання та співробітництва на ґрунті культурної творчости та господарського відродження — то такі нації вийдуть успішно з крізи і з поновленими силами відограватимуть більшу, ніж до тепер, ролю у світовому господарстві та культурній творчости.

Але одно для нас цілком ясне: якийби не був новий лад — соціялістичний, комуністичний чи який новий, побудований на компромісі з сучасним, або навіть теперішній капіталістичний тільки з деякими меншими чи більшими змінами — українська нація зможе вільно розвиватись і стати рівноправною великою та культурною нацією тільки через завзяту боротьбу за свою політичну та господарську незалежність. Для української нації до певної міри байдуже, чи стане Европа в дальшій будуччині Совітським Союзом, чи якоюсь іншою Спілкою Держав, проте наша нація ніколи не може погодитиеь і збройною силою повинна боротись, щоб Україна не була чиєюсь кольонією, щоб вона не була поневоленою, упослідженою та нерівноправною, як це маємо, напр., тепер у східньо-европейському Совітському Союзі або особлиао під польсько-румунським пануванням. А поки ще істнують сучасні суверенні держави та нинішній суспільний лад, українська нація стоїть перед ясним завданням збройною рукою здобути собі волю та виборoти нарешті Суверенну Соборну Державність. Себто при теперішньому ступні розвитку своєї культури та господарства наша нація не повинна захоплюватись політичними чи соціяльними утопіями, а має уторити та орґанізувати свою державу на таких підставах, які ґарантувалиб більшости нації справжню можливість господарського та культурного розвитку, а також забезпечувалиб соціяльні інтереси селян та робітників.

(Конець).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЧЕРГА НА ВЧИТЕЛІВ.

У місті Сейвил, на Лонг Айленд, зібралася конференція Американського Товариства Діточого Здоровля. В конференції беруть участь визначні педагоги Америки, а вся конференція, можна сказати, присвячена хибам навчання. Цілий перший день, приміром, посвячено лихим способам навчання й безпеченства.

Замітно, що хоча вчителів і навчання критиковано з усіх боків цілий день, ніхто з учителів не підняв голосу протесту. Ніхто з учителів не кричав: „Як смієте нас критикувати? Сеж понижає нашу повагу перед дітьми. Сеж кривдить нас, мучеників великої ідеї".

Так буває в декотрих народів. Чим менче хто знає про навчання, чим більше він почуває свою нездібність навчати, тим більше він дражливий на всяку критику вчительства, хочби ся критика велася без особистої згадки осіб.

ПЕРША ХИБА ЗЛИХ УЧИТЕЛІВ.

Д-р Рут Андрус, директорка діточого виховання в стейтовому нюйорському університеті, говорила, що гнівлива людина не повинна вчителювати. Таких людий є богато між мущинами й жінками, між жонатими, а ще більше між незаміжними. Гнівливий учитель не може опанувати самого себе. Такий учитель з природи річий не потрафить опанувати дітий. Його наука викликує в клясі напруження. Під впливом сього напруження діти перемінюються в манекінів, які сліпо сповняють волю свого наставника.

Слова сеї визначної американської виховниці кидають ярке світло на переконання, яке в нас ще доживає віку, а після котрого чим учитель гнівніший, тим він кращий. На думку д-ра Андрус, таке виховання може видати тільки невільників. Певно й само поважанне для таких учителів виходить від розуміння шкільництва угнітателями.

КЛИЧІ, ПРАВИЛА И ПРИМІРИ.

Д-р Герберт Стек, начальник діточого безпеченства в Ню Йорку для Краєвої Ради Безпеченства, говорив про способи навчання дітий безпеченства. „Вчителі думають, що всього можна навчити кличами, правилами й примірами. Се все, однак, кепські способи. Коли казати дітям кувати на память, то діти так займаються куванням, що забувають, що вони вчаться. Замісць кування треба вчити дітий безпеченства так, як їх вчиться пливати. Треба їм при тім показати, які наслідки буде мати кепське заховання".

„ПО СЬОМУ БИТЬ".

Д-р Делберт Обертойфер, начальник здорового виховання в Коламбас, Огайо, говорив проти навчання дітий з книжок правил здоровля. Говорив він, що навчання гиґієни вчителем, який самий тих правил здоровля не держиться, не може заохотити дітий сповняти правила здоровля. Дитина хоче знати, чому вона має так поступати, а, коли вона бачить, що вчитель поступає інакше, то вона набирає переконання, що правило не має розумної основи.

Те саме треба сказати про навчанне дітий правил, „бо так має бути". Сього рода наука не може вдоволити ніякої дитини. Такі правила дитина скоро забуває або свідомо їх ломить.

ОСУД ВИХОВАННЯ.

Д-р Емерсон, професор Колумбійського університету, говорив, що найтяжчий осуд теперішнього шкільництва видають фабриканти, які кажуть, що богато робітників не може сповняти денної роботи через своє незнання найпростіших правил здоровля.

РІДНА ШКОЛА.

(З промови гром. Степана Мусійчука, виголошеної на ювилею Народньої Школи в Норт Дітройт, Міш.).

1. Народня Школа.

Велике це слово: **„школа"**, коли його добре із зрозумінням розібрати. Це слово найважнїше й найбільше по першім слові: **„Мати".** Ми знаємо однак, що бувають ріжні школи: вищі і нижчі, торговельні, промислові, ба навіть і школи гри в карти та школи злодійські. Та ми говоритимемо про найважнішу й нам найдорожчу школу, себто про школу **народньо-національну,** де дитина учиться любити і шанувати своє рідне, рідні народні святощі, звичаї, обичаї та традиції. Як рідна мати, що грудьми своїми викормивши дитину дає їй потім першу школу матірну, так школа народня доповнює той корм рідної дитини. Рідна Школа кормить далі нашу дитину кормом знання і пошани до батьківської мови, пісні і вливає в дитину кристалів, що сяятимуть в душі дитини та лучити її з рідним народом України.

2. Діти й перша матірна школа.

Незабутній наш великий Шевченко у своїй поемі „Петрусь" сказав: **„Ой, діти, діти, діти — велика божа благодать".** А далі він, побачивши матір з дитиною, говорить: **„У нашім раї, на землі, на нашій славній Україні нічого кращого немає, як тая матір молодая з малим дитятком на руках".** До тої матери він каже далі: **„Хоч молись перед тобою, як перед святою".** А вчений шикаґовський, покійний д-р Крейн, сказав в своїх розвідках „Матерніті": **„Не знайдеш веселого й щасливого дому без дітей, бо щастя і веселість в дітях і тільки в дітях".**

Щаслива та родина, що має діти, гарно виховані діти. Щаслива та громада, організація і ціла нація, що має добре вихованих дітей — молодь. І наша нація булаб щаслива, якби була мала спромогу виховувати грядучі покоління в дусі рідним, національним, українськім. Та довголітня неволя, ворожі кайдани, кріпацтво і панщизняні часи не дали нам спромоги освідомитися і бути Українцями для України. Ми були довголітними наймитами ворогів.

І це, що ми не вигинули національно, це, що досі не зуміли вороги убити нас і стерти з лиця землі, це тільки завдяки одній з найбільш трудящих у світі — нашій українській матері. Вона, наша жінка-мати ратувала віками нашу націю від загибелі. Наша бідна, морена мати з любови до своїх дітей, з любови, якою не похвалиться инша мати світа під сонцем, виховувала дітей хоч в горю і злиднях. Вона своїх діток по чужих ланах і стернях носила, на сонцю пеклася, голим борщиком і сухим хлібом кормила, на панщині пшеничку жала, в молитвах і тужних піснях історію нашу передавала, любити землю рідну навчала, від ворогів захищала, віками так рід свій ховала і досі нації України загинути не дала. Вона — наша мати—вірила, що діти то „божа благодать", бо так за неї сказав нам пізніше і її син Шевченко. Вона духом інстинктом невинности чула, що за всі знущання прийде час полекші і визволення правнукам її панування. Вона вже кличем рідної землиці перенята чула і знала, що та земля мусить колись стати власністю її потомства. І через ті почуття і любов її рід наш не згинув і ми нині ростемо в силу, щораз могутнішими, ростемо і вже стали перед світом як велика нація України.

3. Земля і ріжні народи.

Коли ми подивимося на гарний цвітящий городець, то побачимо чудовий вид ріжнобарвних квітів. Здається, що це наче одна квітка зацвила. Приглядаємося ближче, а там маса ріжного рода квіток: кожда цвите своїм цвітом, кожда пахне своїм осібним запахом, має свої осібні риси, барви, вигляди, листочки і величину, а навіть осібний час розцвіту. Всі вони разом це один цвітистий городець. Так само колиб ми чудом знялися високо над нашу землю, побачилиб неначе один великий город, засіяний людьми. І здавалось би, що це один нарід живе. Та коли ближче приглянутися, побачилиб ми, що ріжні преріжні племена і народи замешкують нашу землєньку. І кождий нарід живе своїм окремішним життям. Живе на окремій полосі землі і після того, де живе сам собі на свою вподобу заводить господарювання і ріжниться від племени на иншій же полосі хоч може часом і недалекій.

І кожда певна група людей, як ми звемо їх народом має свої осібні способи життя, залежно від гір, низин, чи підсоння, має свої характери, риси, осібно навіть вигляде, ріжниться ростом, краскою тіла і т. и.

4. Наша національна окремішність.

Брехня, що всі народи можна злити водно інтернаціональне море! Національна окремішність не дається так скоро затерти. Коли якийсь нарід живе віками на одній вибраній собою землі, то він живе своїм життям після своєї уподоби. Це його право.

Маємо перед собою найлучший примір на собі. Скільки то століть вже вороги наші слабші і сильніші, зі всіх сторін, стараються знищити наше національне „я", нашу окремішність, а досі ще не знищили. Таж ми не мали цілими віками ні шкіл, ні найменшої ознаки, що нам говорилаб про нашу окремішність, а проте ми є „ми". Ми таки своєї окремішности не затратили! Чому? Яка сила нас вратувала? Мусимо вернути до фундаменту націй і нас самих: діти нас ратували. Той природний Богом даний дар любови до своїх дітей, та матірня перша школа „глибока", чи як звемо „висока" а та проста школа матірна, та перша наука матері говорити рідною мовою, і шанувати своє рідне. Цей скарб передаваний нам з роду в рід матери матері — ратував і ратує по нинішній день нашу націю, Україну.

5. Наші школи на рідній землі і наше завдання.

Користуючи з того, що доля не судила нам стати господарем на власній землі — розуміється через перевагу ворожу — наші вороги взялися нині ще лютіше до нищення нас, а головно наші школи на Україні. І знов серед нас ніхто не знає, які ще довгі змагання до визволення. Остає нам знов така сама праця, тільки тепер з більшою енергією і завзятістю мусимо сю визвольну працю вести. Всі чотири вороги: Ляхи, Москалі, Румуни і Чехи ще лютійше взялися до знищення нас. І знов перед нами найважнійша задача — **ратувати свої діти — молодіж,** — ратувати будучність — а з нею і нашу національну окремішність. І завдання національних рідних шкіл знов в нас тепер мусять відограти найважнійшу ролю, бо з добре вихованих наших дітей має вирости добре будуче свідоме національне громадянство, що підійметься за велике діло: ратувати і вирвати з ворожих лап Україну.

6. Наше життя на іміграції.

Націю становить не тільки та найбільша часть народу, що живе на своїй прадідівській території. Часом більшу часть нації становлять емігранти, що повиїздили з рідної землі і по чужинах провадять своє життя та виховують своїх дітей. Примір: майже половину ірляндської нації живе в Америці, а проте вони все і всюда звуть себе тільки Ірляндцями (Айришами).

Жидівську націю становить більша часть Жидів, що живе по ріжних краях по цілій кулі земській. Проте вони Жиди і все ними останут. Що це значить? Значить, що ми знов вертаємо до приміру про огород і землю. Деб не ріс дуб — він дубом остане. Деб не росла рожа чи гвоздик вони ними останут. Деб не жили Українці, вони ними остати мають. Ми можемо змінити устрій життя — звичаї, але не зміниться в нас наша українська кров. Ми все будемо в серцю мати вогник теплоти матірної України.

За послідних 30—40 літ наша нація почала хоч невеличку скількість, але все таки почала жити по чужих краях між иншими народами. І чиж ми, ті Українці, що відорвалися від матірного серця — маємо для матери затратитися? Чи ми як те гілля, що відросло від дуба маємо завмерти— завмерти для рідного коріння? Думаю, що ні! Ми мусимо не остати Українцями і дітей своїх так навчити, щоби були Українцями. Якраз тепер перед нашою нацією нова доба нової боротьби за своє істнування. Якраз тепер ми емігранти Українці можемо і мусимо відограти і свою ролю в цій боротьбі. Ми мусимо подумати чи якраз не найбільшої помочі від нас з Америки жде наша Вітчина.

Ми мусимо жити в цій країні, тут запускати глибоко своє коріння, але жити своїм рідним деревом. Там на рідній землі готується і знайдеться матеріял до будови хати України. Там знайдуться добрі майстри, будівничі а на нас тобто на наших молодих поколіннях тут лежить обовязок прихилити добру опінію цеї країни-держави до нашого народу. І деб ми не жили, по яких чужих державах, всюди мусимо робити то само. Добрими примірними організаційними плянами мусимо ділати так, щоб держави, в котрих ми живемо, пізнали нас, запізналися з нашими добрими сторонами, з культурою, мистецтвом і всім, що може причинитися до піднесення нас на висоту по рівні з иншими народами чужих держав. А коли прийде час будови нашої хати-держави — тоді ті всі держави скажуть від нашого імени своє добре прихильне слово про конечність вільної, незалежної України. Наша молодіж, добре вихована, має зробити і першим підставним виховавчим матеріялом для неї маємо бути ми і наші національно рідні школи тут на еміграції.

7. Наші школи в Америці.

Ми знаємо, що вже нині живе тут в Америці коло пів міліона нашої дітвори. Чи вона має для нас і для України пропасти? Чи вона має втопитися у великім цім асиміляційнім морю? Ні! І ще раз ні! І наш обовязок подбати, щоб наші діти українські остали Українцями!

Дехто може скаже, що це неможливе, бо Америка хоче, щоб ми були Американцями. Так! Але стати Американцем, ще не значить стати Індіяніном. — Стати Американцем, значить жити тут, користуватися правами цеї держави, помагати зростови і добробутови цеї держави, але і не затратити памяти про походження національне. Держава ця збудована з націй європейських, але всі ті нації записані, зарегістровані тут і уряд тутешній знає, які це народи, коли тут приїхали і чим помогли в будові цеї держави.

Злучені Держави це є котел, в котрім топляться ріжного рода металі в один сильний твердий метал. Однак держава ця хоче знати, з яких то металів довстав той твердий метал. І коли і наша нація останніми часами причинилася до скріплення цеї держави, дає свою культуру і працю, то це мусить бути записане в Вашингтоні. І це мають записати наші діти, тут виховані — новітні американські громадяне українського походження. Тому наші школи мають дати нашим дітям нашу культуру, історію, пісню, мову, традицію, віру і все те, що тільки може бути звязане з нашим народом. А як діти наші виростуть на людей, які займуть в цій державі в будуччині важні становища — посади не тільки приватні, але і державні, то тоді вони зможуть допомогти нашій вітчині. Наші діти стануть тоді тими нашими заграничними місіями, що стануть на сторожі прав України в її боротьбі за визволення.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Медичний факультет приймає п-ну Марію Пелехович.

Це дійсно радісна прояви, що американські та канадійські Українці здобувають щораз вищу освіту та вибиваються щораз більше в науковім світі. Кождий новий рік приносить під тим оглядом нові здобутки.

З того боку треба піднести, що мішіґенський університет в Енн Арбор, Міш., приняв цеї весни до факультету медичної школи п-ну Марію Пелехович, свідому Українку, дочку українського священика. З того самого дому походить, як відомо, д-р Неонілія Пелехович, котра практикує в Ню Йорку, займаючися при тім ще й громадянською роботою. Їх брат є добре знаним адвокатом у Шикаго.

Панна Марія Пелехович зачне виконувати свої обовязки цього літа як асистентка по фізіольоґії. Асистуватиме через слідуючий рік. А потім кінчитиме останній рік медицини.

Д-р Іван Яців.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

КЛІВЛЕНД, О.

З балю на У. В. О.

Товариство „Демократична Січ ім. Д. Вітовського" влаштувало баль в Укр. Народнім Домі, з якого дохід в сумі $25 вислано до Обеднання на потреби бойової акції.

ГЛЕСТОНБУРІ, КОНН.

На бойову акцію.

На передплату „Сурми" і бойову акцію зложили: Лука Сидорак $2, а по $1: Т. Чучман, П. Галун, П. Крук, І. Десинчук, Й. Патинок, М. Стисло.

З розпродажі „Сурми" прибуло $3. Разом вислано до Обеднання $10.

И. П.

ГЕЙЗЛЕТОН, ПА.

На Рідну Школу.

На Рідну Школу зібрано $16, які вислано до краю через Обеднання.

Жертвували: Н. Гут $3; по $2: о. Ст. Малиняк і И. Установський; по $1: Марія Процко, Л. Войтко; по 50 ц.: С. Сліварський, Т. Боднар, Ів. Качмарик, М. Цепінь, А. Шебеляк, Ст. Старанчак, Н. Двуліт, Ів. Довжицький, А. Мельничок, М. Дворський, Л. Панько, А. Гриб; по 25 центів: М. Старанчак, А. Пелехач, М. Гнатюк, М. Матис; Іл. Онуфер 10 ц.

Н. Гут.

Ярослав Гашек.

ХУЛІҐАНСТВО БІБЛІОТЕКАРЯ ЧАБУНА

(Гумореска з чеського).

Я вірю, що й вас, читачу, часом ганьбили та лихословили ні з цього ні з того. Рано ви виходите з хати в сильній вірі, що ви — найпорядніша і незаплямлена людина на світі. Аж нараз вас стрічає прошак, кидає під ноги поданого вами цента та кричить за вами: „Підлий виродок!" Так то вже зранку ви показуєтеся „підлим виродком" і на додаток іще „тварюкою". Це сказала вам підстаркувата жінка в стріткарі, якій ви станули на ногу. Після тих двох інцидентів ви тратите веселий настрій і, вертаючи додому, в дверях впадаєте на чоловіка, що несе завиненого щось твердого. З усього розмаху він так ударяє вас тим твердим, що в вас запирає дух. А він каже: „Що за худобина, не вступився вапору"... На своє оправдання ви хочете щось сказати, але тамтой кладе клунок на землю, а ви вважаєте розумним забратися, щоби не робити свідками дальших подій ваших дорогих сусідів.

Так іще вранці ви думали про себе як про найідеальнішу людину на світі, а вечером вертаєтеся додому, ставши підлим виродком, тварюкою та худобиною.

Одначе таких випадків іще не бувало з Францом Чабуном. Його ще ніхто в житті ніколи не ганьбив. Він узагалі був дуже солідний та порядний, служив за бібліотекаря в одного князя. Крім того він увесь був повен ідей гуманізму. Черпав їх із книг середньовічних гуманістів і голосних латинських поезій, що уносили його від жорстокого життя та робили його таким винахідчивим і ввічливим, що розмову переплітав такими словами: „будьте ласкаві", „будьте такі добрі позволити", „покірно прошу". Попри те він дуже любив цвіти, а фуксії, що цвіли на його вікні, звертали на себе увагу прохожих.

Одного гарного дня, коли Чабун підливав свої цвіти, нараз наслідком нещасливого припадку соняшний промінь так залоскотав його по носі, що він пчихнув. При цьому підливачка задріжала в нього в руках, наче при землетрусі, а часть її містоти вилилася на вниз на хідник. Він тривожно глянув поза фіраночки та побачив, як на хіднику якийсь добродій з великою чорною бородою стріпував собі каплі води із сюртука та кричав: „Це називається хуліганство!" — „Самособою, це хуліганство!" відповів на це другий голос.

Франц Чабун увесь задріжав і на пальцях відійшов від вікна, замкнув у куфер підливачку та ліг у постіль, хоч на дворі була чудова погода.

— Себто — я хуліган! — жалівся сам собі в постелі. — На старости літ став хуліганом — я, що все був такий порядний, такий інтелігентний! — Він примикав очі та знову чув грімкий голос: „Це називається хуліганство!"

Оце вперше в житті його виганьбили так, що голова йому закрутилася. Це веліло йому, як настав вечір, сісти за стіл і написати кілька листів. Після обіду на другий день редакції всіх праських часописів одержали таку заяву Франца Чабуна:

„Хвална Редакціє!

В інтересі моєї чести прошу дати для мойого листа небогато місця на сторінках Вашої газети. Я мушу обяснити одну подію, що сталася вчора, по обіді, около четвертої години, на Кармелітанській вулиці. Я люблю фуксії, що ростуть на мойому вікні. Вчора, як я їх підливав, я несподівано пчихнув і хлопнув трошечки води на якогось чоловіка з чорною бородою, що переходив попри дім. Цю нещасну пригоду помилково названо „хуліганством". Я вже старша людина, бібліотекар одної великої бібліотеки і повинен вірити, що ніхто не може подумати, щоби я нарочно вилив воду з вікна. Ніколи в житті я не робив глупих жартів і дуже далекий від того, щоби когось будь обливати водою. Сподіюся, що Хвальна Редакція помістить моє письмо та заздалегідь дякую й остаю з правдивим поважанням

„Бібліотекар Чабун Франц".

У редакціях редактори дуже значучо передавали це письмо один одному, показували на чола та говорили: „В нього не всі дома".

Коли Чабун переконався, що його листа не помістила ніодна редакція, він упав на дусі та думав лише про те, якби то порозумітися із суспільністю в справі його поступку.

Тому то він помістив у всіх часописах таку оповістку:

„Того добродія, що його в четвер, 12-го жовтня, через помилку облили з ведра, дуже просять задля ближчої знакомости прийти 27-го на Кармелітську вулицю. Франц Чабун, бібліотекар".

Одначе ніхто не прийшов. Вислідом тієї оповістки був лиш один анонімний лист, такого змісту:

„Тепер я бачу, який ви хуліган, коли позволяєте собі робити такі жарти!"

— Де мені стрінути би його? — огірчено зітхав Чабун. — Я все полагодив би, я все йому щиро розповів би й очистив би свою душу.

Минав час, одначе ця пригода не кидала Чабунової голови. Вкінці він не видержав, прийшов до сторожихи та спитав:

— Скажіть, чи це правда, що я хуліган?

— Що ви, паноньку! — скрикнула вона. — Ви такий добрий та образований!

Він вернувся додому вспокоєний та почув полекшу. Слова сторожихи так на нього поділали, що він після довшої перерви знову пішов підливати підливачкою свої фуксії.

Щойно узявся приступити до роботи, як нараз побачив, що внизу, на хіднику стоїть тойсам чорнобородий, котрий вже раз йому снився.

Будьте ласкаві, позвольте! — кричав він радісно вниз, бо надіявся, що вкінці таки оправдається.

Добродій з чорною бородою далі похожав, не звертав на нього нітрохи уваги. Франц Чабун, не переодягаючися, кинувся до дверей та збіг на діл по сходах на вулицю. В сорочці, в штанах і з підливачкою.

Вибіг із брами та з криком: „Перепрошую, я вас облив!" кинувся здоганяти чорнобородого. Тамтой пристанув, та, коли побачив засапаного Чабуна з підливачкою в руці, подумав: „Здається, він знову хоче облити мене водою" та кинувся втікати. Чабун за ним із криком: „Будь ласка, позвольте..." На углі стояв полісмен і чорнобородий скрився під його крила, наче курятко біля квочки. Франц Чабун із розгону впав на поліцая та вилляв містоту підливачки на однострій сторожа порядку. На другий день у всіх часописах появилося таке оголошення:

„Хуліганство Чабуна. На Кармелітській вулиці, ч. 27., живе бувший бібліотекар Франц Чабун. Він забавляється тим, що обливає з вікна переходячу публику. І так він учора хотів облити міського радника доктора Вольнера, якого вже давніше був облив. Він облив також і полісмена. Чабуна вдалося придержати та запровадити в поліційний комісаріят. Відтам його після переслухання випустили".

З того часу Франц Чабун усунувся в самотину й одного гарного дня викинув з вікна на хідник усі свої фуксії.

Тепер він працює в Богниці на огороді та підливає грядки.

(Переклав М. Н.).

ВІСТИ З СІЧОВОГО БАЗАРУ „СУРМА",

103 ЕВЕНЮ А, НЮ ЙОРК.

З краю прийшла нова памяткова книжка, присвячена Петлюрі, поверх 300 сторін, ціна 2 доляри.

По зниженій ціні можна набути від Сурми календарі: Червоної Калини, Просвіти і Золотий Колос, а то по 50 центів штука.

На 20 червня с. р. скликано агентів Сурми на т. з. Радіовий Курс. Ціль такого курсу буде обзнакомити наших людей з більшими бизнесами в Америці. Пороблено заходи в кількох американських підприємствах, щоби вони показали цілу свою систему. Також запрошено до стору Сурми Сейлсменів від кількох компаній, де вони також будуть мати виклади про бизнес. На сей курс того року не береться посторонних людей.

Минувшого тижня відвідали Сурму: Петро Качмар з женою з Сейнт Пол, Мінн.; вступили по дорозі на відвідини до старого краю. Юліян Мазуркевич з Когус, Н. Й. Стефанія Пилипів з Гленвіл, Конн. Анна Собчак з Джерзи Сити. В. Стасюк з Ню Гейвен. Іван Протоцький і К. Марчишин з Іст Джюнята, Па.

Також відвідали нас Mr. і Mrs Фред І. Орлов, головний менажер і зять Доячека, знаного видавця українських книжок в Канаді. Дивувались, що в Америці Радія і грамофони богато дешевші, як в Канаді. Наприклад: Віктор радіо з фонографом коштує тут 275.00, то в Канаді те саме 375.000, хоть там люде менше заробляють як тут. Також дивувався, коли ми йому показали лісту костумерів, кому ми продали радія. В Канаді, каже Мр. Орлов грамофон вважається за люксус, а радій наші люде ще і недумають купувати.

Купили від Сурми: Петро Дмитрів з Джерзи Сити: „Бейбі Пянолу" для своєї Вірки, бо дуже красно вчиться грати на пяно. Ми до пянолі додали 24 звійки видання Сурми. Михайло Кушнір купив Бронсвік Комбінейшен. Союз Українських Національних Товариств з Бруклина замовив спеціяльні українські відзнаки для своїх членів. Гр. Бардак, котрий дав замовлення на ці відзнаки, казав, що ті відзнаки повинен носити кождий Українець націоналіст в Америці. На другий тиждень будуть вже готові, хто з провінції хотівби ті відзнаки бачити, хай напише по семпел, ми вишлемо одну на оказ. Іван Хитрик з Ню Йорку купив Д. С. „Гай Бой" радіо. Гартфорд Пяно Ко. з Гартфорд, Конн., замовила велику скількість рольок Сурми для своїх костумерів.

ПРОТОКОЛ

НАРАД РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА,

які відбулося в днях 17—20 лютого 1930 р. в домі У. Н. Союза, 81—83 Гренд вулиця, Джерзи Сіті, Н. Дж.

(Продовження).

(25)

Дискусія над звітом головного касієра.

В дискусії над звітом головного касієра, Василя Левчика, гол. радний Теодор Михальчук інтерпелює, чому готівки У. Н. Союза не льокується в банках инших місцевостей, лише в банках елизабетських або джерзисітських.

Гол. касієр Василь Левчик пояснює, що держання готівки в банках є ограничене навіть статутом. Готівки в банках не льокується для інвестиції, а лише депозитується для обороту. І тому так, як відділ для своїх депозитів, якими обертає, вибирає найпевніший, а заразом найближчий банк, з яким урядники, а зглядно касієр може легко мати особисті зносини, таксамо й екзекутива У. Н. Союза ухвалює резолюції депозитувати для обороту готівку в банках, близьких до осідку головної канцелярії й близьких до осідку касієра. Всі знають, що якраз у сторонах осідку нашої організації міститься фінансовий центр і безпечних банків не бракує, та що наша організація не може мати аж такого великого обороту готівки, щоби в банках метрополії не помістився, тому можна ствердити цілком певно, що перенесення обортової готівки до банків инших місцевостей чи стейтів може наступити аж тоді, коли туди перенесеться головна канцелярія У. Н. Союза. При тім прошу звернути увагу, що депозити в банках отвирається на підставі відповідно зложеної до банку резолюції екзекутивного комітету, а не після того, де і коли касієрови захочеться, та що оборот готівки нашої організації є таких розмірів, що з тим по ріжних місцевостях чи стейтах возитися не можна. Готівка складається отже там, де для обороту найдогідніше і найбезпечніше. Инша річ з льокаціями готівки для сталого приходу, себто для інвестицій. Такі льокації організація має в бондах і морґечах. Щодо морґечових інвестицій то й вони також мусять бути близько головної канцелярії, тай під особистою опікою урядників; а тільки щодо інвестицій бондових то їх організація має в бондах муніципальних ріжних місцевостей і ріжних стейтів.

Після короткої дискусії, торкаючоїся загальних справ фінансових організацій, які пояснив гол. фін. секретар, на формально поставлене контрольором О. Шараваркомом внесення, поперте гол. радним Стефаном Слободяном, ухвалено звіт гол. касієра Василя Левчика приняти, як був зложений, з уділенням йому вотум довіря.

З черги наступила **дискусія над звітом управителя друкарні,** який зложив тимчасовий завідатель **Петро Маціййовський.**

До голосу зголосилися слідуючі головні урядники: Гр. Пипюк, Ст. Слободян, О. Питляр і д-р М. Клим.

Контрольор Гр. Пипюк питається, на якій підставі і з якого фонду виплачується по $100 місячно вдові по бл. п. С. Ядловському.

Гол. радний Стефан Слободян заявляє, що в „Свободі" є забагато оголошень, і питається, чи не можна їх зменшити, щоби давати більше місця на матеріял для читання. Представляє число „Свободи", в якій якраз більше оголошень як звичайно.

Гол. радний Олександер Питляр запитує, скільки „Свобода" має пренумераторів і який є тираж.

Д-р Клим питає, в якій скількости „Свобода" продається на стояках (стендах).

Петро Маціййовський відповідає, що на розпорядження виїжджаючого на відпустку до старого краю бувшого завідателя бл. п. С. Ядловського його платня була виплачувана до рук його жінки в цілости, а по смерти вдова діставала по $100 місячно, аж до сеї пори, на підставі ухвали екзекутиви, з фондів „Свободи". Звертає увагу, що через це буджет „Свободи" не був обтяжений, бо за заступство в обовязках завідателя не платилось, а роботу і доси виконується осталими силами. Иншими словами справа представляється так, що управа „Свободи" коштує тепер лише $100, котрі побирає вдова Ядловська, однак це є затяжко і цього продовжувати не дасться. Обовязки завідателя є доволі розмірні. При кооперації всього персоналу можна було на короткий час спільними силами обійтися без завідателя в часі його відпустки, можна було ще відтак пару місяців робити се в користь вдови. В подібний спосіб адміністрація „Свободи" помагала родині бл. п. Савки. Це цілком натурально, коли співробітники в случаю смерти свого настоятеля оказують співчуття його родині, напружуючи свої сили, щоби якийсь час можна обійтися без обсадження опорожненого місця, а частину платні вжити на поміч родині, яка в першій хвилі для неї найпотрібніша. Було би однак не справедливо такі людяні почування надуживати й перетягати. Для добра організації, а зглядно для її органу, конечним є таке опорожнене місце по можности як найскорше виповнити, щоби праця могла продовжатись дальше нормально. Тому отже ще раз підкреслює, що адміністрація „Свободи" зробила для рідні бл. п. С. Ядловського все, що могла була і почувалася обовязаною зробити, власним коштом і власними силами, без нарушення яких-небудь фондів організації.

(Дальше буде).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 27. мая 1930 р. помер у Сиракюз, Н. Й., **Данило Кіт,** член Українського Т-ва „Січ", від. 282 У. Н. Союза. Покійний походив з села Гниловоди, повіт Підгайці, Галичина. До Союза вступив дня 18 грудня 1918 р. Був завжди примірним членом і добрим та жертволюбивим сином нашого народа. Оставив жінку і троє дітей. Покійний прожив всього 41 років.

Члени відділу й наше громадянство віддали Покійному послідну присяугу, прибувши громадно на похорон.

Хай чужа земля буде Йому пером.

Ілія Каменюк, секр.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку У. Н. Союзови й його Головним Урядникам за виплату посмертної допомоги в сумі $250 по моїм покійнім мужу.

Дякую рівнож щиро Братству св. о. Николая, від. 293 У. Н. С., за скоре виплачення братської належитости.

Рівнож заявляю, що вступаю до У. Н. Союза, бо це чесна й добра організація.

Галина Тшаско,
Савт Бруклин, Н. Й.

Складаю щиру подяку за виплачення з фонду посмертного $500 по моїм покійнім мужу Данилі Кіт, членови Укр. Т-ва „Січ", від. 282 У. Н. Союза.

Рівнож дякую Батькови Союзови, що заопікувався моїми малими трома сиротами, для яких залишив $500, яка то сума буде розділена між дітей і яку віддано до сиротинського суду.

Рівнож дякую членам Т-ва як і многим иншим чесним громадинам, які прийшли віддати покійному послідну прислугу.

Агафія Кіт,
Сиракюз, Н. Й.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".